International Online Journal of Educational Sciences, 2013, 5 (2), 409-420

iojes
www.iojes.net

International Online Journal of Educational Sciences

ISSN: 1309-2707

Nursing Student's View about Distance Education

Emine Şenyuva

Istanbul University Florence Nightingale Nursing Faculty, Turkey.

ARTICLE INFO

Article History:
Received 21.05.2012
Received in revised form
08.07.2012
Accepted 31.07.2012
Available online
05.08.2013

ABSTRACT

The study was performed within the scope of qualitative and quantitative study pattern, in an attempt to reveal the ideas of students regarding the distance education. Target population and sample of the study were consisted of 541 students, who received education at a high school of nursing during the fall term of the school year of 2008-2009 and who accepted to participate in the study. The data of the study were collected with the Information Form and semi-structured interview form. The data were analyzed by using qualitative (content analysis) and quantitative (frequency, chi-square) data analysis techniques. It was determined in the study that 88,7% of the students were female, their age average was 21.43±1.65, all of them used internet and they used the internet in an attempt to primarily reach, information (education) and chat. Views of students regarding the benefits of the distance education were primarily ordered as "It supports personal learning.", "Minimizes time and space limitations." Views of students regarding the limitations of the distance education were primarily ordered as "It minimizes the mutual interaction between educator-student, student-student.", "Minimizes socialization." These findings were assessed to indicate that students have adequate information and views about the basic features, which are included in resources regarding the benefits and limitations of the distance education.

© 2013 IOJES. All rights reserved

Keywords:
Distance education, nursing education, nursing students, education, nursing

Extended Summary

Purpose

This study aimed to reveal the views of nursing students regarding the distance education and determine some of the factors affecting these views.

Method

The study has a definitive-quantitative study pattern in terms of determining some of the introductory features of students and their state of using the internet and it has a qualitative pattern in terms of analysing and interpreting their views regarding the distance education. Target population and sample of the study were consisted of 541 students, who received education at a high school of nursing during the fall term of the school year of 2008-2009 and who accepted to participate in the study. The data of the study were collected with the Information Form and semi-structured interview form. The interview form included questions such as *"What are the benefits of the distance education?", "What are the limitations of the distance education?", "Is it possible to provide all of the courses in the basic nursing education through distance education?".*

Corresponding author's address: Istanbul University Florence Nightingale Nursing Faculty Nursing Education Department Istanbul, Turkey
Telephone: +90(212) 440 00 00 - 27066
Fax: +90(212) 224 49 90
e-mail: esenyuva@istanbul.edu.tr

© 2013 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

The data were analysed by using qualitative (content analysis) and quantitative (frequency, chi-square) data analysis techniques.

Results and Discussion

It was determined in the study that 88,7% of the students were female, their age average was 21.43±1.65, all of them used internet and they used the internet in an attempt to primarily reach, information (education) and chat. Indicating that a great majority of students use internet in order to access to knowledge, these findings are/could be associated with the fact that students who are included in the study gradually increase the use efficient and effective internet in their educational activities. Views of students regarding the benefits of the distance education were primarily ordered as "It supports personal learning.", "Minimizes time and space limitations.". These findings show parallelism with the findings of the studies of Adams and Timmis (2006), Halter et al. (2006), Bonnel et al. (2005), Drennan, Kennedy and Pisarski (2005), Sit et al. (2005), Wilkinson et al. (2004), Rovai and Barnum (2003), Farrell et al. (2007), McNeil et al. (2003), Atack and Rankin (2002), Sigulem et al. (2001), which indicate that a great majority of nursing students express the benefits of distance education as the provision of personal education, taking responsibility in self-education, progressing according to their own speed and choosing the working periods, using the learning time in an effective, efficient and economic way, accessing to knowledge, giving a rapid feedback, increasing the interest and motivation, removing the time/place limitation, enabling those who work to continue their education at home or offices, etc. Views of students regarding the limitations of the distance education were primarily ordered as "It minimizes the mutual interaction between educator-student, student-student.", "Minimizes socialization." This finding shows a parallelism with the findings of the studies of Yu and Yang (2006), McGreal et al. (2006), Halter et al. (2006), Drennan, Kennedy and Pisarski (2005), McNeil et al. (2003) and Rovai and Barnum (2003), which indicate that a great majority of students express the limitations of the distance education as being unable to receive support to develop/progress the personal nursing care competences, feeling isolated from classmates and instructors from time to time, forming a minimum interaction, being unable to receive regular feedbacks from intsructors, providing a non-humanitarian care such as humanism, moral/ethical values, as well as interdisciplinary interaction that form the essence of nursing. These findings were assessed to indicate that students have adequate information and views about the basic features, which are included in resources regarding the benefits and limitations of the distance education.

It was determined that 89,8% of students stated that all of the courses in the basic nursing education could be provided through distance education. While this finding, in which students stated that not all of the courses in the basic nursing education could be provided through the method of distance education, shows a parallelism with the studies of Daugherty and Funke (1998) and the related resources, it was assessed as a realistic finding that reflected the nature, importance and related applications of nursing and was also supported by relevant resources (Halter et al. 2006, McGreal et al. 2006, Yu and Yang 2006, Rovai and Barnum 2003). On the other hand, in their studies, Avery et al. (2003), Farrell et al. (2007) stated that rather than all of the courses in the basic nursing education, postgraduate programs, postgraduate continuing education programs, seminars and clinical laboratory studies could be provided/applied through distance education in an effective and efficient way.

Conclusion

It is important to determine the viewpoints of nursing students regarding the distance education in order to make the required arrangements by determining the things that require to be performed with a scientific attitude. Therefore, some researches and analyses shall be implemented for those who will plan, arrange and prepare the distance education programs to take the personal differences and expectations of learners into consideration, and rich and alternative learning environments shall be designed for the instruction to be effective.

Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri

Emine Şenyuva

İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Türkiye.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihçesi:
Alındı 21.05.2012
Düzeltilmiş hali alındı 08.07.2012
Kabul edildi 31.07.2012
Çevrimiçi yayınlandı 05.08.2013

ÖZET

Araştırma, öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla nitel ve nicel araştırma deseni kapsamında gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini ve örneklemini, bir hemşirelik yüksekokulu'nda 2008-2009 öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden 541 öğrenci oluşturdu. Araştırmada veriler; Bilgi Formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplandı. Veriler, nitel (içerik analizi) ve nicel (frekans,ki-kare) veri çözümleme teknikleri kullanılarak analiz edildi. Araştırmada, öğrencilerin %88,7'sinin kız, yaş ortalamalarının 21.43±1.65 olduğu, tamamının internet kullandığı, interneti öncelikle bilgiye ulaşmak (eğitim) ve sohbet etmek amacıyla kullandıkları belirlendi. Öğrencilerin uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri öncelikle; "Bireysel öğrenmeyi destekler.", "Zaman ve mekan sınırlılığını en aza indirir." şeklinde sıralandı. Öğrencilerin uzaktan eğitimin sınırlıklarına ilişkin görüşleri öncelikle; "Eğitimci-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki karşılıklı etkileşimi en aza indirir.", "Sosyalleşmeyi en aza indirir." şeklinde sıralandı. Bu bulgular, öğrencilerin uzaktan eğitimin yararlarına ve sınırlılıklarına ilişkin yeterli bilgi ve görüşe sahip olduklarını gösteren bir bulgu olarak değerlendirildi.

© 2013 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:
Uzaktan eğitim, hemşirelik eğitimi, eğitim, hemşirelik, hemşirelik öğrencisi

Giriş

Günümüz; küreselleşmenin, hızlı nüfus artışının, bilgi ve iletişim teknolojilerinde değişim ve gelişmelerin yaşandığı, öğrenci sayısı ile birlikte eğitime talebin arttığı ancak okullaşma oranının düşük olduğu, yaşam boyu öğrenmenin, öğrenmeyi öğrenmenin, örgün eğitimin yanı sıra uzaktan eğitimin zorunlu hale geldiği bir dönemdir. Eğitimle ilgili kaynaklar incelendiğinde; çağdaş bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde etkin ve verimli olarak kullanılmasının, eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin giderilmesine yönelik bilgi paylaşımının zaman ve mekandan bağımsız hale getirilmesinin, kendi kendine/bireysel öğrenen, araştıran, sorgulayan ve yaşam boyu öğrenmeyi benimseyen bireylerin gelişiminin örgün eğitim ile uzaktan eğitimin bütünleştirilmesi ve desteklenmesi ile mümkün olduğu vurgulanmaktadır (Adams and Timmis, 2006; Atack and Rankin, 2002; Bonnel et al., 2005; Gündüz, 2010; Kaya, 2002; Merisotis, 1999; Şenyuva, 2011; Taylor, 2003). Uzaktan eğitimin örgün eğitime sağladığı bu katkıların yanı sıra ülkemiz için yeni olması, yoğun bir teknoloji gerektirmesi, hedef kitlenin eğitimciden uzakta bulunması, toplumsal kabul görmemesi gibi nedenlerden dolayı da eğitim alanı ve öğrenciler açısından sınırlılıkları söz konusudur. Şenyuva ve Taşocak (2007), Adams and Timmis (2006), Halter et al. (2006), Yu and Yang (2006), McGreal et al. (2006), Bonnel et al. (2005), Tanyıldızı ve Semerci (2005), Sit et al. (2005), Wilkinson et al. (2004), Farrell et al. (2007), McNeil et al. (2003), Atack and Rankin (2002) ve Sigulem et al. (2001) tarafından yapılan araştırmalarda öğrenciler uzaktan eğitimin olumlu yanlarını/yararlarını; zaman ve mekân sınırlaması olmaması, kendi öğrenmesinde sorumluluk alması, kendi hızına göre ilerleme ve kendi çalışma zamanlarını seçebilmesi, öğrenme zamanını etkili ve verimli, ekonomik bir şekilde kullanması, belirli bir konuda eğitim almış çalışan, ama kendini yenilemek isteyen veya yapmış olduğu isle ilgili branşı dışında eğitim almak isteyenlere imkan sağlaması, pasif bir şekilde ders dinlemenin verdiği sıkıntının olmaması, öğrenmek için yeterli zaman sağlaması, çok yönlü araştırma yapmasını sağlaması, sınıf içerisinde öğrenci-eğitimci öğrenci-öğrenci arasında oluşabilecek olumsuz olayların yaşanmaması, geleneksel sınıf ortamında sormaktan çekinilen soruların sanal ortamda daha rahat sorulabilmesi, çeşitli internet teknolojilerinin kullanılmasına imkân sağlaması olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler uzaktan

Sorumlu yazarın adresi: İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Hemşirelikte Eğitim Anailim Dalı İstanbul, Türkiye
Telefon: (0212) 440 00 00 - 27066
Faks: (0212) 224 49 90
e-posta: esenyuva@istanbul.edu.tr

© 2013 International Online Journal of Educational Sciences (IOJES) is a publication of Educational Researches and Publications Association (ERPA)

eğitimin sınırlılıklarını ise, öğrenci-öğrenci, öğrenci-eğitimci arasında etkili iletişimin sağlanamaması, öğrenci ile eğitimcinin zaman zaman online görüşme yapması mümkün olsa da genellikle asenkron şekilde yürütülen bu tür uygulamalarda anlık soru ve sorunlara çözüm getirilmesinde yetersiz kalınabilmesi, daha fazla teknik desteğe ihtiyaç duyulması, çevrimiçi eğitime yönelik bilgi ve becerilerinin yetersiz olması, öğrenci denetiminin sınırlı olması, uygulamaya yönelik derslerin verilme zorluğu ve öğrencilerin sosyalleşmelerinin engellenmesi olarak belirtmişlerdir.

Hemşirelik açısından ele alındığında ise; günümüz dünyasında hızla değişen, gelişen ve giderek karmaşık bir hal alan sağlık bakım hizmetleri, hemşirelik eğitimi veren kurumlardan, gelişmiş insan ve gelişmiş meslek üyesi özellikleri taşıyan ve yaşamboyu öğrenmeyi benimsemiş hemşirelerin mezun olmasını zorunlu kılmaktadır. Kaynaklar bu doğrultuda incelendiğinde; uzaktan eğitimin, hemşirelerin mezuniyet sonrası çeşitli mesleki kurslar, sertifika programları kadar, lisans tamamlama, lisans ve lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) eğitimlerinin sürdürülmesinde de başarılı sonuçlar verdiğini göstermektedir (Adams & Timmis, 2006; Atack & Rankin, 2002; Şenyuva, 2011; Şenyuva & Taşocak, 2007; Yu & Yang, 2006). Ayrıca kaynaklarda, uzaktan eğitim yoluyla hemşirelerin zaman ve coğrafi engelleri aşarak uzaktaki bir programa/üniversiteye ulaşabilmelerinin, çok sayıda hemşirenin aynı anda, kısa bir zaman diliminde eğitilmelerinin ve esnek bir çerçeve içinde yaşamboyu mesleki ve bireysel niteliklerini/rollerini arttırmalarının, gelişimlerini sağlamalarının, çalışarak eğitimlerini sürdürmelerinin sağlanabileceği vurgulanmaktadır (Armstrong, Gesser & Cooper, 2000; Christianson, Teine & Luft, 2002; Mahoney et al., 2005; McGreal et al., 2006; Şenyuva, 2011; Şenyuva & Taşocak, 2007; Taylor, 2003). 1990'lı yıllardan itibaren Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Almanya ve diğer gelişmiş ülkelerde hemşirelikte lisans tamamlama, lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) ve sertifika programları uzaktan eğitim yoluyla verilmeye başlandığı görülmektedir. Ülkemizde ise, hemşirelik alanında ilk uzaktan eğitim uygulamaları 1993 yılında "Hemşirelikte Önlisans Programı"nın açılması ile başlamış, bu programı 2009–2010 öğretim yılında açılan ve internet tabanlı uzaktan eğitim ile yürütülen "Hemşirelikte Lisans Tamamlama Programı", 2011-2012 öğretim yılında açılan İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Uzaktan Eğitim Tezsiz Yükseklisans programı izlemiştir (Şenyuva, 2011). Görüldüğü gibi ülkemizde hemşirelikte uzaktan eğitime ilişkin çalışmalar çok yeni olup son yıllarda artmaktadır. Ancak, hemşirelikte uzaktan eğitimden yararlanılması durumunda uzaktan eğitimin en önemli sınırlılıklarından olan teknolojinin sürükleyip biçimlendirdiği günümüz dünyasında, hemşireliğin hümanist ve bütüncü özünü, değerlerini nasıl koruyup, nasıl zenginleştireceğinin üzerinde önemle durulması gerektiği de unutulmamalıdır. Bu nedenle, bu programlar hazırlanırken bilimsel ve çağdaş yaklaşım, ulusal ve bölgesel gereksinimler dikkate alınmalı, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri belirlenmelidir (Armstrong, Gessner and Cooper, 2000; Christianson, Teine and Luft, 2002; Kaya ve Akçin, 2005; Mahoney et al., 2005; Şenyuva ve Taşocak, 2007).

İlgili alan yazında, uzaktan eğitim hemşirelikte önemli olmasına rağmen öğrencilerin bu kavrama ilişkin bakış açıları/deneyimleri/görüşleri hakkında çok az şey bilinmektedir. Hemşirelikte yurtdışında, hemşirelerin ve öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini/bakış açılarını ortaya koyan araştırmalar olmasına rağmen (Adams and Timmis, 2006; Atack and Rankin, 2002; Bonnel et al., 2005; Drennan, Kennedy and Pisarski, 2005; Farrell et al., 2007; Halter et al., 2006; McGreal et al., 2006; Sit et al., 2005; Wilkinson et al., 2004; Yu and Yang, 2006), ülkemizde daha çok eğitim bilimleri alanında kullanıldığı dikkat çekmektedir (Ateş ve Altun, 2008; Demirli, 2002; Kaya, 2002; Tanyıldızı ve Semerci, 2005). Hemşirelik alanında ise konuya ilişkin sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Şenyuva ve Taşocak, 2007). Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin bilinmesi, ilgili eğitim programlarının yapılandırılmasında önemlidir. Bu araştırma, hemşirelikte uzaktan eğitim programlarının yapılandırılmasına ve ileride yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından önemlidir.

Amaç

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak ve bu görüşleri etkileyen bazı değişkenleri belirlemek amaçlandı.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap arandı:

1. Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri, ortak özellikleri bakımından

hangi ana temalar altında toplanabilir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitimin sınırlılıklarına ilişkin görüşleri, ortak özellikleri bakımından hangi ana temalar altında toplanabilir?
3. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik temel eğitiminde tüm derslerin uzaktan eğitimle verilip verilemeyeceğine ilişkin görüşleri nedir?
4. Ana temalar hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri açısından farklılık göstermekte midir?

Metod

Araştırmanın Modeli

Araştırma, öğrencilerin bazı tanıtıcı özelliklerinin, internet kullanım durumlarının belirlenmesi açısından tanımlayıcı-nicel araştırma, uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin analiz edilmesi ve yorumlanması açısından ise nitel araştırma desenindedir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, bir hemşirelik yüksekokulunda 2010-2011 öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören tüm lisans öğrencileri (608 öğrenci) oluşturdu. Araştırmada grubun tamamına ulaşması hedeflendi. Araştırma, araştırmaya katılmayı kabul eden ve çalışmanın yapıldığı gün okulda bulunan 551 öğrenci ile gerçekleştirildi. Eksik veri nedeniyle 5 form değerlendirmeye alınmadı. Araştırmada evrenin %90,6'sına ulaşıldı.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler; öğrencilerin bazı tanıtıcı özelliklerini, internet kullanım durumlarını belirlemeye yönelik öğrencilerin yaşını, sınıfını, mezun olduğu ortaöğretim kurumunu, internet kullanıp kullanmama durumunu, interneti öncelikle kullanma amacını ve internete bağlandığı yerleri belirlemeye yönelik 7 sorudan oluşan Bilgi Formu ve uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan Açık Uçlu Bilgi Formu ile toplandı. Açık Uçlu Bilgi Formu'nda "*Uzaktan eğitimin yararları nelerdir?" "Uzaktan eğitimin sınırlılıkları nelerdir?" "Hemşirelik temel eğitimindeki tüm dersler uzaktan eğitimle verilebilir mi?"* soruları yer aldı. Açık Uçlu Bilgi Formu'nun hazırlanmasında araştırmacının geçmiş deneyimleri, literatür ve eğitim bilimleri alanında çalışan alan uzmanlarının görüşlerinden yararlanıldı.

Uygulamaya hazır hale getirilen görüşme formları öğrencilere dağıtıldı, uzaktan eğitimin yararlarına, sınırlılıklarına ve hemşirelik temel eğitiminde tüm derslerin uzaktan eğitimle verilip verilemeyeceğine ilişkin görüşlerini yazmaları istendi. Görüşlerini düşünmek için sınırsız süre verildi. Alınan görüşme formları öğrencilere eklemek ya da çıkarmak istedikleri bilgiler olur düşüncesiyle tekrar dağıtıldı. Öğrencilerin bir kısmı gerekli ilaveleri yaparken, bir kısmı bazı bilgileri görüşme formundan çıkardı, bir kısmı ise herhangi bir değişiklik (ilave ya da çıkarma) yapmadı. Öğrencilerin kendi el yazılarıyla ve ifadeleriyle kaleme aldıkları bu metinler, araştırmanın temel veri kaynağını oluşturdu.

Verilerin Yorumlanması

Araştırmaya 551 öğrenci katıldı. Araştırma, 5 öğrencinin görüş belirtmesine rağmen yazdığı ifadelerin uzaktan eğitimin yararlarına, sınırlılıklarına herhangi bir mantıksal görüş üretmemesi nedeniyle değerlendirmeye alınmadı, 546 öğrencinin görüşleri değerlendirmeye alındı.

Elde edilen veriler/görüşler, nitel veri çözümleme tekniklerinden içerik analizi tekniği ile analiz edildi. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri literatür doğrultusunda belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek anlaşılır biçimde organize etmek ve yorumlamaktır. Bu amaçla toplanan veriler/görüşler önce kavramsallaştırılmış, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenen ve buna göre veriyi açıklayan temalar belirlendi. Temalardaki çeşitli anlamları analiz etmek ve kıyaslamak için ana temalar oluşturuldu. Böylece yapılan nitel analizlerden daha detaylı ve derinlemesine bilgi edinilmeye çalışıldı (Yıldırım & Şimşek 2004). Elde edilentemalar, uzaktan eğitimin

yararları açısından 11 ana tema, uzaktan eğitimin sınırlılıkları açısından 9ana tema altında toplanarak yorumlandı.

Her bir ana temanın öğrenciler tarafından tanımlamalarına ilişkin örneklerde katılımcıların cümleleri aynen kullanıldı. Ayrıca, araştırmada yer alan öğrenci görüşünü kimin ürettiğine ilişkin bilgiler, söz konusu görüşün hemen sonundaki parantez içinde kodlanmış olarak verildi. Öğrencilerin; (1) sınıflarını belirtmek için **1, 2, 3, 4** rakamları, (2) cinsiyetlerini belirtmek için **E** ve **K** harfleri, (3) yaşlarını belirtmek için ise **Y19, Y20, Y21** vb. kodlar kullanıldı.

Verilerin Analizi

Veriler, nitel (içerik analizi) ve nicel (frekans,ki-kare) veri çözümleme teknikleri kullanılarak analiz edildi. Temaların oluşturduğu 21 ana temanın geliştirilmesinden sonra, bütün veriler SPSS paket programına aktarıldı. Her bir kategoriyi temsil eden öğrencinin frekansı ve yüzdesi hesaplandı. Daha sonra ortaya çıkan ana temaların, öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, mezun olduğu ortaöğretim kurumu, internet kullanma durumu, interneti öncelikle kullanma amacı ve internete nerelerden bağlandığına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Pearson chi-square testi uygulandı ve sonuçlar analiz edildi (Özdamar, 2001; Yıldırım & Şimşek, 2004).

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı tanıtıcı özellikleri ve internet kullanma durumları, uzaktan eğitime ve hemşirelik temel eğitiminde tüm derslerin uzaktan eğitimle verilip verilemeyeceğine ilişkin görüşleri doğrultusunda üretilen ana temalara ilişkin bulgular, araştırma sorularına göre alt başlıklar halinde analiz edilerek tablolar halinde sunuldu.

Tablo 1. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve internet kullanım durumları

Sosyo-demografik özellikler		**n**	**%**
Sınıf	Birinci sınıf	135	24,7
	İkinci sınıf	140	25,6
	Üçüncü sınıf	138	25,3
	Dördüncü sınıf	133	24,4
Cinsiyet	Kadın	484	88,7
	Erkek	62	11,3
Yaş		21.43±1.65	
Mezun olunan ortaöğretim kurumu	Düz Lise	224	40,1
	Süper Lise	150	27,5
	Anadolu Lisesi	103	18,9
	Fen Lisesi-Özel Lise	5	0,9
	Sağlık Meslek Lisesi	51	9,3
	Ölisans	8	1,5
İnternet kullanma durumu	Evet	546	100,0
İnterneti öncelikle kullanma amacı*	Sınav sonuçlarını öğrenmek	510	93,4
	Bilgiye ulaşmak	465	85,2
	Sohbet etmek	384	70,3
	Oyun oynamak	135	24,9
	Yeni insanlarla tanışmak	90	16,5
	Haberleri takip etmek	57	10,4
	Alışveriş yapmak	44	8,0
İnternete bağlanma yerleri*	Kendi bilgisayarı	359	65,8
	Okulun bilgisayar odası	330	60,4
	İnternet kafe	198	36,3
	Arkadaşının bilgisayarı	147	26,9

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin %24,7'si birinci, %25,6'sı ikinci, %25,3'ü üçüncü, %24,4'ü dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. %88,7ı 'si kız, %11,3'ü erkektir. Yaş ortalamaları 21.43±1.65'tir. %41,0'i lise, %27,5'i Süper lise, %18,9'u Anadolu lisesi ve %9,3'ü Sağlık meslek lisesi mezunudur (Tablo 1).

Öğrencilerin tamamı (%100) internet kullandığını, %93,4'ü interneti öncelikle sınav sonuçlarını öğrenmek, %85,2'si bilgiye ulaşmak, %70,3'ü sohbet etmek, %24,9'u oyun oynamak, %16,5'i yeni insanlarla tanışmak, %10,4'ü haberleri takip etmek, %8,0'i alışveriş yapmak için kullandıklarını, %65,8'i internete girmek için kendi bilgisayarından, %60,4'ü okulun bilgisayar odasından, %36,3'ü internet kafeden, %26,9'u arkadaşının bilgisayarından yararlandığını ifade etti (Tablo 1).

Tablo 2. Uzaktan eğitimin yararlarının ana temalara göre dağılımı

Ana Temalar	**n**	**%**
1. Bireysel öğrenmeyi destekler.	108	19,7
2. Zaman ve mekan sınırlılığını en aza indirir.	87	15,9
3. İleri teknoloji kullanma fırsatı verir.	72	13,3
4. Eğitimin sürekli, nitelikli ve ekonomik olmasını destekler.	62	11,4
5. Karar verme becerisini arttırır.	47	8,6
6. Ulusal ve uluslararası bilgiye ulaşma fırsatı verir.	41	7,5
7. Coğrafi engelleri en aza indirir.	39	7,1
8. Fırsat eşitliği sağlar.	35	6,4
9. Araştırma yapma ve dünyaya açılma fırsatı verir.	30	5,6
10. Öğrenme isteğini arttırır.	16	2,9
11. Kurumlararası etkileşim ve kaynak paylaşımını (eğitimci, konu uzmanı …) destekler.	9	1,6

Öğrencilerin uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri doğrultusunda üretilen temalar ortak özellikleri bakımından 11 ana tema altında toplandı. "Bireysel öğrenmeyi destekleme" ana temasını 108 öğrencinin (%19,7), "Zaman ve mekan sınırlılığını en aza indirme" ana temasını87 öğrencinin (%15,9), "İleri teknoloji kullanma fırsatı verme" ana temasını 72 öğrencinin (%13,3), "Eğitimin sürekli, nitelikli ve ekonomik olmasını destekleme" ana temasını 62 öğrencinin (%11,4), "Karar verme becerisini arttırma" ana temasını 47 öğrencinin (%8,6), "Ulusal ve uluslararası bilgiye ulaşma fırsatı verme" ana temasını öğrencinin (%7,5), "Coğrafi engelleri en aza indirme" ana temasını 39 öğrencinin (%7,1), "Fırsat eşitliği sağlama" ana temasını 35 öğrencinin (%6,4), "Araştırma yapma ve dünyaya açılma fırsatı verme" ana temasını 30 öğrencinin (%5,6), "Öğrenme isteğini arttırma" ana temasını 16 öğrencinin (%2,9) "Kurumlararası etkileşim ve kaynak paylaşımını (eğitimci, konu uzmanı …) destekleme" ana temasını 9 öğrencinin (%1,6) ürettiği belirlendi (Tablo 2).

Uzaktan eğitimin yararları ile ilgili bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir.

"*Eğitimde zaman ve mekan sınırını kaldırır. Sabah trafik olduğu için dersi kaçırdım gibi sorunum olmaz. Anlamadığım bir konuyu her istediğim zaman tekrar edebilirim. Konudan koptuğumda ara verebilirim. Anladığım yerleri başkaları anlamamış diye defalarca dinlemek zorunda kalmam. Öğrenmenin sorumluluğu tamamen bana ait olur. Olumsuz fizik ortamdan etkilenmem."(1, K, 19)*

"Belli bir yaştan sonra okula gitmeye zaman yok. Değişen dünya para gücü, sermaye ve en önemlisi hızlı bilginin elde edilmesidir. Bu da bu yöntemle sağlanabilir, istediğin her yerde ve her zaman." (2, E, 22)

"Araştırmacı ve kendi kendine öğrenme dürtümü geliştireceğini düşünüyorum." (3,K, 21)

"Bilgiye anında ulaşabilmek ve özgürlüğün tanınması çok güzel bir şey. İsteyerek öğrenmek eğitimde çok önemli. "…… daha çok araştırma yapıp kendimi geliştirmeye daha çok imkan ve fırsat doğacağına inanıyorum çünkü günümüzde internette bir dünya ve bu dünyadan yararlanmak bu şekilde mümkün olabilir." (4, K, 22)

"Bence bazı dersler (uygulama dersleri hariç) eğitimle verilebilir. Zaman tasarrufu sağlar ve araştırma yapmaya daha çok zaman ayırırız. Öğrenme güçlüğü yaşanabilir bu da iyi hazırlanmış bir programla önlenebilir. Böyle bir program insanın öğrenme isteğini arttırır. Bunun yanında olumsuz olarak iletişimi azaltır." (4,E,24).

Tablo 3. Uzaktan eğitimin sınırlılıklarının ana temalara göre dağılımı

Ana Temalar	n	%
1. Eğitimci-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki karşılıklı etkileşimi en aza indirir.	114	20,9
2. Sosyalleşmeyi en aza indirir.	110	20,1
3. Öğrenme sırasında karşılaşılan öğrenme güçlükleri anında çözümlenemez.	82	15,1
4. Uygulama ağırlıklı konuların işlenmesinde sınırlılıklar yaşanabilir.	80	14,7
5. Hemşireliğin bütüncü ve hümanistik yapısının kazanılmasında yetersizdir.	59	10,8
6. Kullanılacak teknolojiye bağlı olarak maliyet yüksektir.	39	7,1
7. Bireysel yaklaşımı engeller.	27	4,9
8. Devimsel ve duyuşsal davranışların kazanılmasında etkili değildir.	18	3,3
9. İletişim teknolojilerine bağımlılık fazladır.	17	3,1

Öğrencilerin uzaktan eğitimin sınırlılıklarına ilişkin görüşleri doğrultusunda üretilen temalar ortak özellikleri bakımından 9 ana tema altnda toplandı. "Eğitimci-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki karşılıklı etkileşimi en aza indirme" ana temasını 114 öğrencinin (%20,9), "Sosyalleşmeyi en aza indirme" ana temasını 110öğrencinin (%20,1), "Öğrenme sırasında karşılaşılan öğrenme güçlüklerini anında çözümleyememe" ana temasını 82 öğrencinin (%15,1), "Uygulama ağırlıklı konuların işlenmesinde sınırlılıklar yaşama" ana temasını 80 öğrencinin (%14,7), "Hemşireliğin bütüncü ve hümanistik yapısının kazanılmasında yetersiz olma" ana temasını 59öğrencinin (%10,8), "Kullanılacak teknolojiye bağlı olarak yüksek maliyet"ana temasını 39 öğrencinin (%7,1), "Bireysel yaklaşımı engelleme" ana temasını 27 öğrencinin (%4,9), "Devimsel ve duyuşsal davranışların kazanılmasında etkili olmama" ana temasını 18 öğrencinin (%3,3), "İletişim teknolojilerine bağımlılık" ana temasını 17öğrencinin (%3,1) ürettiği belirlendi (Tablo 3).

Uzaktan eğitimin sınırlılıkları ile ilgili bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir.

"Ben eğitimde, eğitimci-öğrenci hatta öğrenci-öğrenci arasında karşılıklı etkileşimlerin olması gerektiğini düşünüyorum. Eksik kalınan yerde soruların cevaplandığı, geribildirimlerin olduğu eğitimden yanayım. Ayrıca bireysel yaklaşımı engeller ve sosyalleşmeyi sınırlar." (2, K, 20)

"*Ancak uygulamalı dersler için öğrenci-eğitimci yüzyüze olmalıdır. Çünkü uygulama alanında tartışılabilecek birçok konu teori verilirken konuşulabilir." (2,E,20)*

"*Ben kendi kendime ders çalışma yeteneğine ve yeterince teknik donanıma sahip değiliz (her evde bilgisayar yok) sahip değilim. Bu nedenle sürekli erteler ve o programı bir türlü bitiremem." (3, K, 21)*

"Uzaktan eğitim, bilişsel alan ile ilgili davranışların kazandırılmasında etkili bir şekilde kullanılabilirken, bence duyuşsal ve psikomotor becerilerin öğreniminde çok da etkili kullanılamaz." (4, E, 25)

"Herhangi bir sorunla karşılaştığımızda ya da bir sorunumuz olduğunda sorumuzu yöneltebileceğimiz birine ulaşmada problem yaşayabiliriz." (4, K, 22)

Tablo 4. Öğrencilerin hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin uzaktan eğitimle verilebileceğine ilişkin görüşleri

Hemşirelik temel eğitimindeki tüm dersler uzaktan eğitimle	n	%
Verilebilir	60	10,9
Verilemez	486	89,1
Toplam	546	100,0

Öğrencilerin %89,1'inin hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin uzaktan eğitimle verilemeyeceğini, %10,9'unun verilebileceğini ifade ettikleri belirlendi (Tablo 4).

Hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin uzaktan eğitimle verilemeyeceğini ifade eden bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir.

"Biz insanı ele alıyoruz ve farklı bir şekilde değerlendiriyoruz. İnsana sadece uzaktan bakmakla yetinemediğimiz gibi dersler içinde uzaktan bakmak ne derece yararlı olur tartışılır…." (2,K,20)

"Çünkü hemşirelik sadece kuramsal olarak işlenmesi gereken bir eğitim değildir. Hemşireliğin asıl öğrenildiği yer uygulama alanlarıdır. Bu uygulama alanlarında hemşire diğer meslek üyelerinden daha fazla bireysel iletişimi ve empati becerinse sahip olmalıdır. Bu nedenle tüm dersler bu yöntemle verilemez. Her şey kuramsalda/teorikte kalır, pratik zayıflar." (3, K, 23)

"Hemşirelik bilişsel, duyuşsal ve devimsel becerilerin tümünü kapsadığından, kişilerarası ilişkiler hemşireliğin odak noktası olduğundan hemşirelik hatayı kabul edemez. Bu nedenle uzaktan eğitim hiç uygun değil. Uzaktan eğitimde kişi kendini denetim altına almakta zorlanır, sınav zamanı çalışır sadece." (3, E, 24)

Hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin uzaktan eğitimle verilebileceğini ifade eden bazı öğrencilerden birinin görüşü şu şekildedir.

"Hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin değil ama seçimlik derslerin ve kuramsal ağırlıklı derslerin uzaktan eğitim yöntemiyle etkili ve verimli bir şekilde verilebileceğini düşünüyorum." (4, K, 22)

Öğrencilerin; yaşı, sınıfı, mezun olduğu ortaöğretim kurumu, internet kullanıp kullanmama durumu, interneti öncelikle kullanma amacı ve internete bağlandığı yerler ile ana temalararasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı (p>0,05).

Tartışma

Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini ortaya çıkarma amacı ile gerçekleştirilen araştırmanın bulguları birkaç önemli noktaya dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin tamamı internet kullanmakta olup interneti öncelikle bilgiye ulaşmak, sohbet etmek, oyun oynamak amacıyla kullandıklarını ifade etti. Bu bulgular, Adams & Timmis (2006), Koç (2006), Farrell, Cubit, Bobrowski ve Salmon (2006),Aksu &İrgil (2003)tarafından yapılan araştırma bulgularıyla paralellik göstermekte olup öğrencilerin eğitim etkinliklerinde internetten etkin ve verimli bir şekilde yararlanmalarının giderek yaygınlık kazanmasına bağlanmıştır/bağlanabilir. Ayrıca bu bulgular, uzaktan eğitimde, internet kullanmanın temel becerilerden biri olduğunu vurgulayan kaynaklar doğrultusunda düşünüldüğünde olumlu bir sonuç olarak değerlendirildi.

Öğrencilerin uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin görüşleri öncelikle; "Bireysel öğrenmeyi destekleme", "Zaman ve mekan sınırlılığını en aza indirme", "İleri teknoloji kullanma fırsatı verme" ve "Eğitimin sürekli, nitelikli ve ekonomik olmasını destekleme" şeklinde sıralandı. Bu bulgular, Adams &Timmis'in (2006), Halter et al.'nın (2006), Bonnel et al.'nın (2005), Drennan, Kennedy & Pisarski (2005), Sit et al.'nın (2005), Wilkinson et al.'nın (2004), Rovai & Barnum (2003), Farrell et al.'nın (2007), McNeil et al.'nın (2003), Atack & Rankin'in (2002), Sigulem et al.'nın (2001)araştırmalarındaki hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitimin yararlarını; bireysel öğrenme, kendi öğrenmesinde sorumluluk alma, kendi hızına göre ilerleme ve kendi çalışma zamanlarını seçebilme, öğrenme zamanını etkili ve verimli, ekonomik bir şekilde kullanma, bilgiye erişim kolaylığı sağlama, hızlı geribildirim verme, ilgi ve motivasyonu arttırma, yer/zaman sınırlılığını ortadan kaldırma, çalışan kişilerin eğitimlerine evden ya da işyerlerinden devam etmelerini sağlama vb. olarak ifade ettiklerini gösteren bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu bulgular, öğrencilerin uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin yeterli bilgi ve görüşe sahip olduklarını gösteren bir bulgu olarak değerlendirildi.

Öğrencilerin uzaktan eğitimin sınırlıklarına ilişkin görüşleri öncelikle; "Eğitimci-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki karşılıklı etkileşimi en aza indirme", "Sosyalleşmeyi en aza indirme", "Öğrenme sırasında karşılaşılan öğrenme güçlüklerini anında çözümleyememe"ve "Uygulama ağırlıklı konuların işlenmesinde sınırlılıklar yaşama" şeklinde sıralandı. Bu bulgu, McGreal et al.'nın (2006), Halter et al.'nın (2006), Drennan, Kennedy & Pisarski (2005), McNeil et al.'nın (2003) ve Rovai & Barnum (2003)

araştırmalarında, öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitimin sınırlılıklarını; bireysel hemşirelik bakım yeterliliklerini geliştirebilmek/ilerleyebilmek için yardım alamama, zaman zaman sınıf arkadaşlarından ve eğitimcilerden izole hissetme, minimum etkileşim kurma, öğrencilerin eğitimcilerden düzenli olarak geribildirim alamama, hümanizm, moral/etik değerler, disiplinlerarası etkileşim gibi hemşireliğin özünü oluşturan hümaniter olmayan bir bakım sağlama olarak ifade ettiklerini gösteren bulgularıyla paralellik göstermektedir. Uzaktan eğitimde öğrencinin eğitimciyle dolaysız iletişim kurma olanakları geleneksel eğitim ile kıyaslandığında oldukça azdır. Uzaktan eğitimde öğrencinin eğitimciyle yüzyüze bulunma süreleri ve sıklıklarının az olması uzaktan eğitimin en çok eleştirilen noktasıdır. Öğrenme ortamının öğrencinin evi ya da işyeri olması veya kendine bağlı bulunması, öğrenen ile eğitimcinin formal olarak bir araya gelme sürelerinin ve sıklıklarının az olması nedeniyle bireylerin sosyalleşmelerinin ve kişiliklerinin gelişiminin olumsuz etkilenmesi, uzaktan eğitime katılanların çoğunluğunu çalışanların oluşturması nedeniyle yüzyüze eğitime katılma olanaklarının sınırlı olması, öğrencinin eğitimciden uzakta bulunması nedeniyle öğrenme güdüsünün yeterli olmaması, bireysel olarak çalışma disiplinini sağlayamaması, uygulamaya dönük disiplinlerin eğitiminde güçlükler bulunması bir başka ifadeyle bilişsel davranışların kazandırılmasında etkili olmasına karşın, beceri ve tutuma yönelik davranışların gerçekleştirilmesinde aynı derecede etkililik sağlayamaması, öğretim araçlarının eğitimci tarafından kullanılarak ders işlenilememesi ve geribildirimin anında yapılamaması, uzaktan eğitimin en önemli sınırlılıkları olarak ele alınabilir. Bu bulgular, öğrencilerin uzaktan eğitimin sınırlılıklarına ilişkin yeterli bilgi ve görüşe sahip olduklarını gösteren bir diğer bulgu olarak değerlendirildi.

Öğrencilerin hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin uzaktan eğitim yöntemiyle verilemeyeceğini ifade ettikleri bu bulgu, Daugherty & Funke'nin (1998), Halter et al. (2006), McGreal et al. (2006), Yu &Yang (2006), Rovai &Barnum (2003)araştırmaları ve ilgili kaynaklar ile paralellik göstermektedir. Ancak Avery et al. (2003), Farrell et al. (2007) araştırmalarında da, hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin değil lisansüstü programların, mezuniyet sonrası sürekli eğitim programlarının, seminer ve klinik laboratuvar çalışmalarının uzaktan eğitimle etkili ve verimli bir şekilde verilebileceği/uygulanabileceğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin hemşirelik temel eğitimindeki tüm derslerin uzaktan eğitim yöntemiyle verilemeyeceğini ifade ettikleri bu bulgu, hemşireliğin doğasını, önemini ve ilgili uygulamalarını yansıtan ve ilgili kaynaklarla da desteklenen gerçekçi bir bulgu olarak değerlendirildi.

Öğrencilerin; yaşı, sınıfı, mezun olduğu ortaöğretim kurumu, internet kullanıp kullanmama durumu, interneti öncelikle kullanma amacı ve internete bağlandığı yerler ile ana temalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı ($p>0,05$). Adams & Timmis'in (2006), Halter et al.'nın (2006), McGreal et al.'nın (2006), Halter et al.'nın (2006), Drennan, Kennedy & Pisarski (2005), McNeil et al.'nın (2003) ve Rovai & Barnum (2003)'un araştırmalarındaki bulgularla paralellik gösteren bu bulgular, yaşın, sınıfın, mezun olduğu ortaöğretim kurumunun, internet kullanıp kullanmama durumunun, interneti öncelikle kullanma amacının ve internete bağlandığı yerlerin, öğrencilerin uzaktan eğitimin yararlarına-sınırlılıklarına ilişkin görüşlerini etkilemediğini düşündürdü.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonuçları;

- öğrencilerin tamamının internet kullandığını, interneti öncelikle bilgiye ulaşmak (eğitim) ve sohbet etmek amacıyla kullandıklarını,
- uzaktan eğitimin yararlarına ilişkin görüşlerinin öncelikle; "Bireysel öğrenmeyi destekleme.", "Zaman ve mekan sınırlılığını en aza indirme.",
- uzaktan eğitimin sınırlıklarına ilişkin görüşlerinin öncelikle; "Eğitimci-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki karşılıklı etkileşimi en aza indirme.", "Sosyalleşmeyi en aza indirme." şeklinde sıralandığını,
- yaş, sınıf, mezun olunan ortaöğretim kurumu, internet kullanıp kullanmama durumu, interneti öncelikle kullanma amacı ve internete bağlandığı yerler ile ana temalar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmadığını gösterdi ($p>0,05$).

Bu bulgular, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime bakış açısını belirlemek, bilimsel bir tutumla yapılması gerekenleri belirleyerek gerekli düzenlemeleri yapmak açısından önemlidir. Bu sonuçlar

doğrultusunda; çağdaş uzaktan eğitim anlayışının internet kullanımı ile ilişkili olduğunun göz önüne alınması, uzaktan eğitim programlarını planlayacak, düzenleyecek ve hazırlayacak olan öğretim elemanları tarafından öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve beklentilerini göz önünde bulundurmaya yönelik araştırma ve analizlerin gerçekleştirilmesi, öğrencilerin etkili olmasını sağlamak amacıyla zengin ve alternatif öğrenme ortamlarının tasarlanması önerilebilir.

Kaynaklar

Adams, A., Timmis, F. (2006). Students views of integrating web-based learning tecnology into the nursing cirriculum – a descriptive survey. *Nurse Education in Practice*, *6*, 2-21.

Aksu, H., İrgil, E. (2003). İnternetin Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin hayatlarındaki yeri. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 29,* 19-23.

Armstrong, M.L., Gessner, B.A., Cooper, S.S. (2000). Pots, pans, and pearls. the nursing professions rich history with distance education for a new century of nursing, *Journal of Continuing Education in Nursing, 31,* 63-70.

Atack, L., Rankin, J. (2002). A descriptive study of registered nurses' experiences with web-based learning. *Journal of Advanced Nursing, 40,* 457-465.

Ateş, A., Altun, E. (2008). Bilgisayar öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *28 (3),* 125-145.

Avery, D.M., Ringdahl, D., Juve, C., Plumbo, P. (2003). The transition to web based education: enhancing acess to graduate education for women's health providers. *Journal of Midwifery and Women's Health*, *48,* 418-425.

Bonnel, W., Wambach, K., Connors, H. (2005). A nurse educator teaching with technologies course: more than teaching on the web. *Journal of Professional Nursing, 21,* 59-65.

Christianson, L., Teine, D., Luft, P. (2002). Web-based teaching in undergraduate nursing programs. *Nurse Educators*, 27, 276-282.

Daugherty, M., Funke, B.L. (1998). University faculty and student perceptions of web-based instruction. *Joumal of Distance Education, 13,* 1-39.

Diekelman, N., Schulte, H.D. (2000). Technology-based distance education and the absence of physical presence. *Journal of Nursing Education, 39,* 51-52.

Drennan, J., Kennedy, J., Pisarski, A. (2005). Factors affecting student attitudes toward flexible online learning in management education. *Journal of Educational Research, 98 (6),* 331-338.

Farrell, G., Cubit, K., Bobrowski, C., Salmon, P. (2007). Using the www to teach undergraduate nurses clinical communication. *Nurse Education Today, 27 (5), 427-435.*

Gündüz, H.B. (2010). Digital divide in Turkish primary schools: Sakarya sample. *The Turkısh Onlıne Journal of Educatıonal Technology,* 9 (1), 43 – 53.

Halter, J.M., Kleiner, C., Hess, R.F. (2006). The experience of nursing students in an online doctoral program in nursing:A phenomenogical study. *International Journal of Nursing Studies*, *43,* 99-105.

İşman, A., Dabaj, F., Gümüş A. (2006). İletişim eğitiminde internet bağımlılığı. *Eurasian Journal of Educational Research, 23,* 117-126.

Kaya, H., Akçin, E. (2005). Uzaktan eğitim ve hemşirelik eğitimi. *Modern Hastane Yönetimi, 2005,* Ocak-Şubat-Mart, 43-47.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim.* Ankara, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Yayınları.

Koç, Z. (2006). Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında bilgisayar kullanımı konusundaki görüşlerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10,* 29-40.

Mahoney, J., Marfurt, S., daCunha, M., Enqebretson, J. (2005). Design and evaluation of an online teaching strategy in an undergraduate psychiatric nursing course. *Archives of Psychiatric Nursing, 19,* 264-272.

McGreal, R., Davis, S., Murphy, T., Smith, C. (2006). Skill enhancement for health: An evaluation of an online pilot teaching module on epidemiology. *Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE), 7,* 41-48.

McNeil, B., Elfrink, V., Bickford, C., Pierce, S., Beyea, S., Averill, C., Klapppenbach, C. (2003). Nursing information technology knowledge, skills, and preparation of student nurses, nursing faculty and clinicians: A.U.S. survey. *Journal of Nursing Education*, *42,* 341-349.

Merisotis, J.P., Phipps, R.A. (1999). What's the difference? Outcomes of distance vs. traditional classroom based learning. *Change, 31,* 13-17.

Özdamar, K. (2001). SPSS ile Biyoistatistik. (4. Baskı). Eskişehir, Kaan Kitabevi.

Rovai, A.P., Barnum, K.T. (2003). Online course effectiveness:an analysis of student ınteractions and perceptions of learning. *Journal of Distance Education, 18,* 57-73.

Sigulem, D.M., Morais, T.B., Cuppari, L., Franceschini, S.C., Priore, S.E., Camargo, K.G., Gimenez, R., Bernardo, V., Sigulem, D. (2001). A web-based distance education course in nutrition in public health: case study. *Journal of Medical Internet Research, 3.*

Sit, J., Chung, J., Chow, M., Wong, T. (2005). Experiences of online learning: students' perspective. *Nurse Education Today*, *25,* 140-147.

Şenvuva, E., Taşocak, G. (2007). *Hemşirelik eğitiminde web tabanlı uzaktan eğitim uygulaması: hasta eğitimi dersi örneği*. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Öğretimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.

Şenyuva, E. (2011). Trends towards distance education of nursing education in Turkey. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE, 12 (4),* 147-156.

Tanyıldızı, M., Semerci, Ç. (2005). Çevrimiçi eğitim uygulamalarına ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3 (2),* 197-216.

Taylor, J.H. (2003). Facilitating distance learning in nurse education. *Nurse Education in Practice, 3,* 23-29.

Wilkinson, A., Forbes, A., Bloomfield, J., Gee, C.F. (2004). An exploration of four web-based open and flexible learning modules in post-registration nurse education. *International Joural of Nursing Studies, 41,* 411-424.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yu, S., Yang, K.F. (2006). Attitudes toward web-based distance learning among public health nurses in Taiwan: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, *43*, 767-774.